

Список використаної літератури:

1. Постанова ЦВК та РНК СРСР від 7.04.1935 № 3/598 «Про заходи боротьби із злочинністю серед неповнолітніх» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.wikisource.org/wiki/Постановление_ЦИК_и_С
2. Указ Президиума Верховного Совета СССР от 10 декабря 1940 года «Об уголовной ответственности несовершеннолетних за действия, могущие вызвать крушение поездов» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lawbook.online/gosudarstva-prava/ukaz-prezidiuma-verhovnogo-soveta-sssr-maya-43824.html>
3. Трофимова В.В. Научные основы правовой политики // Правовая политика: от концепции к реальности / Под ред. И.И. Матузова и А.В. Малько. М., 2004. С. 31.

Ключові слова: неповнолітні, злочинність неповнолітніх, відповідальність неповнолітніх, радянське законодавство, карально-профілактичні заходи.

Ключевые слова: несовершеннолетние, преступность несовершеннолетних, ответственность несовершеннолетних, советское законодательство, карательно-профилактические мероприятия.

Key words: minors, juvenile delinquency, juvenile liability, Soviet legislation, punitive and preventive measures.

СЕМЕНОВА АЛЬБИНА ПАВЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри історії держави і права*

ПРОЕКТ СІМЕЙНОГО КОДЕКСУ УРСР 1919 РОКУ ЯК ДЖЕРЕЛО АЛІМЕНТНОГО ПРАВА

Встановлення радянської влади на території України супроводжувалося скасуванням царських законодавчих актів, в тому числі в сфері регулювання сімейних відносин. Перші нормативні акти Ради Народних Комісарів Української РСР: декрети «Про цивільний шлюб», «Про розлучення», «Про організацію відділів РАГСу» – були основою створення радянського сімейного законодавства. Декрети скасували церковний шлюб, проголосили свободу розлучення та рівність чоловіка і жінки у шлюбі тощо. Проте декрети вирішували лише основні питання сім'ї та шлюбу. Неврегульованими залишилися такі сфери сімейних відносин як особисті та майнові відносини між подружжям та іншими родичами, обов'язки батьків по утриманню неповнолітніх та повнолітніх дітей, правове становище позашлюбних дітей.

Розуміючи крайню необхідність у законодавчому врегулюванні сімейних правовідносин, керівництво республіки доручило Народному комісаріату юстиції розробити кодифікований нормативно-правовий акт. Влітку 1919 року на затвердження Ради Народних Комісарів Української РСР був представлений Кодекс законів про акти цивільного стану, про сім'ю і опіку. В липні 1919 року Рада Народних комісарів

прийняла Кодекс, який був опублікований у «Звістках Київської Ради Робочих депутатів» під № 169 [2, с.14]. Проте через воєнні дії, які розгорталися на території України в 1919 році, даний Кодекс так і не вступив в законну силу.

В проєкті Кодексу успішно були відтворені положення вище згаданих декретів та містилися нові норми права, які регламентували інші сторони шлюбно-сімейних відносин.

Проект Сімейного кодексу Української РСР 1919 року складався з трьох книг: «Про акти цивільного стану», «Про шлюб та сім'ю» та «Про опіку».

Друга книга «Про шлюб та сім'ю» регламентувала порядок отримання аліментів чоловіком або дружиною від іншого з подружжя. Проект Кодексу встановлював, що аліментування одного із подружжя встановлювалося за його непрацездатності та при наявності можливості в іншого надавати таке утримання. Право на аліменти зберігалось також після розлучення, за винятком випадку, коли платник аліментів доводив в суді, що розлучення відбулося не з його вини.

Обов'язок сплати аліментів на утримання колишнього подружжя припинявся в наступних випадках:

- укладення шлюбу тим з подружжя, хто отримував аліменти;
- після спливу двох років з моменту розлучення.

Другий розділ «Про сім'ю» другої книги проекту Кодексу, що містив статті 93-114, регулював правовідносини походження дитини, народженої не в шлюбі, особисті та майнові відносини батьків та дітей.

Кодекс 1919 року встановлював рівність дітей народжених у шлюбі та позашлюбних дітей. Взаємні права та обов'язки між дітьми та батьками виникали від дійсного походження дитини, незалежно від того, чи перебували батьки у зареєстрованому шлюбі. Дане право поширювалося також на правовідносини щодо дітей, які народилися до прийняття Кодексу 1919 року [1, с. 79].

Разом з тим, як зазначає Сапейко Л.В., кодекс запровадив новий підхід до шлюбно-сімейних стосунків, адже з його прийняттям визнавався лише цивільний шлюб, зареєстрований в підвідділі запису актів громадянського стану. Інакше кажучи, тільки зареєстрований шлюб мав юридичне значення та породжував взаємні права та обов'язки членів сім'ї. Аналізуючи норми Кодексу 1919 року, Сапейко Л.В. робить висновок, що з точки зору законодавця охоронятися міг лише законний шлюб, фактичні стосунки правових наслідків не тягли. В той же час інтереси дітей у випадку фактичних сімейних стосунків не постраждали, оскільки вони мали рівні права з дітьми від шлюбу, в тому числі право на аліменти [3, с. 17].

Окрім цього, норми Кодексу залишали право матері позашлюбної дитини ще в період вагітності заявити до органів реєстрації актів громадянського стану про батька дитини. Відсутність заперечень з боку чоловіка тягнуло за собою автоматичне визнання батьківства. У випадку наявності заперечення – справа передавалась на розгляд суду.

Стаття 120 Кодексу прирівнювала статус батьків до статусу опікунів. Тобто батьки наділялися правами та обов'язками опікунів по відно-

шенню до своїх дітей без будь-кого попереднього визначення такого статусу. Кодекс встановлював рівність обох батьків в питаннях виховання та утримання їхніх дітей. Юрисдикція вирішення спорів між батьками щодо участі батьків у вихованні дітей відповідно до Кодексу 1919 року належала відділам соціального забезпечення місцевих виконкомів [2, с. 18].

Вказівки щодо порядку аліментування дітей батьками та батьків дітьми містилися у статтях 106-112 Кодексу. Обов'язок утримувати дитину належав двом батькам до досягнення нею 16-річного віку. Розмір участі в утриманні дитини, у випадку наявності спору між батьками, встановлювався судом в кожному конкретному випадку. При цьому такий розмір безпосередньо залежав від матеріального становища двох сторін спору [1, с. 80].

Позбавлення батьківських прав не звільняло від участі у вихованні дитини та сплати аліментів на її утримання. Кодекс визначав єдиною формою сплати аліментів –тверду грошову суму. За дитиною також залишалося право на отримання аліментів у випадку визнання судом недійсності шлюбу між її батьками.

Обов'язок щодо утримання у батьків та дітей був взаємний. Умовами призначення аліментів на батьків були наступні:

- наявність доходів або майна у дітей;
- непрацездатність батьків;
- непрацездатні батьки не перебували на державному утриманні.

При цьому, за наявності декількох дітей, розмір аліментів на утримання непрацездатних батьків не був однаковий, а залежав від матеріального стану кожної дитини.

Перша кодифікація сімейного права в радянській Україні не завершилась успіхом. В силу воєнних подій, які розгорнулися на території України в 1919 році, перший Кодекс законів про акти цивільного стану, про сім'ю і опіку фактично не був введений в дію. Наступна кодифікація сімейного права відбулася лише у 1926 році. Тому положення проекту Сімейного кодексу 1919 року були єдиним джерелом права, який застосовувався судами під час розгляду та вирішення аліментних спорів.

На жаль, офіційний текст нормативного акту не зберігся до наших днів і його аналіз можливий лише через роботи авторів, які досліджували радянське сімейне право. Незважаючи на те, що Сімейний кодекс 1919 року не вступив в законну силу, він несе цінність для дослідження як історичний документ, оскільки характеризує перші спроби кодифікації сімейного права радянською владою в Україні.

Список використаної літератури:

1. Гордон М.В. Из истории советского семейного права УССР // Учен. зап. Харьковского юрид. ин-та. – Т. II, вып. 2. – 1958. – С. 79-80.
2. Матвеев Г.К. История семейно-брачного законодательства Украинской ССР. – К.: Издательство киевского университета, 1960. – 66 с.

3. Сапейко Л.В. Правове регулювання аліментних обов'язків батьків та дітей: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Л.В. Сапейко; Національний університет внутрішніх справ. – Харків, 2003. – 187 с.

Ключові слова: аліменти, утримання, опіка, кодекс, сімейне право, позашлюбні діти, подружжя, встановлення батьківства.

Ключевые слова: алименты, содержание, опека, кодекс, семейное право, внебрачные дети, супруги, установление отцовства.

Key words: alimony, retention, guardianship, code, family law, extra-marriageable children, married couple, establishment of paternity.

ЯКИМЕНКО ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри історії держави і права*

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ ЯК РІЗНОВИД ДИСЦИПЛІНАРНОГО СТЯГНЕННЯ У СУДОВИХ СТАТУТАХ 1864 РОКУ

Судова реформа 1864 року внесла серйозні зміни у правовий статус дореволюційних суддів, зокрема в сфері їх юридичної відповідальності: біли переглянуті підстави притягнення додисциплінарної відповідальності, закріплені нові види дисциплінарних стягнень. Однією з новел Судової реформи 1864 року стало впровадження нового, невідомого раніше російському дореволюційному праву, стягнення – застереження.

Застереження зазначалось першим серед дисциплінарних стягнень і за задумом реформаторів повинна була становити первинний захід дисциплінарного впливу, за допомогою якого контролюючі органи вказували судовому чиновнику на недоліки у його роботі. «Застереження, – відзначають автори Судових статутів 1864 року, – як показує прямий зміст цього слова, фактично не є стягненням. Це самий найлегший дисциплінарний захід, який полягає лише у постановці на вид посадовій особі того факту, що зроблені ним упущення стали відомі керівникові, і є немовби порадою утриматися від подібних упущень у майбутньому» [1, с. 185]. Фактично, можна вести мову про прагнення реформаторів знайти компроміс між необхідністю зберегти певні важелі впливу на суддю, і разом з тим, забезпечити його самостійність. Особливо це проявлялося щодо мирових суддів, які обиралися органами місцевого самоврядування і формально не були підпорядковані загальним судовим відомствам.

Законодавець допускав існування різноманітних форм застережень – як у усній, так і письмовій формі. При цьому, як у законодавстві, так і у правозастосовній практиці були відсутні загальні підходи, щодо критеріїв застосування тієї чи іншої форми. Як правило, нижчі судові інстанції вдавалися до письмового попередження у випадках грубих порушень суддею своїх обов'язків. Так, стосовно мирових суддів письмові застереження були винесені місцевими судовими палатами за